

Οί Νεομάρτυρες τῆς πίστεώς μας

Κατὰ τοὺς ζοφεροὺς αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας, καταβασανισμένη εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία καὶ πονεμένο τὸ Ἑλληνικὸ Γένος. Τί κι ἂν παραχώρησε ὁ Μωάμεθ Β΄ ὁ Πορθητὴς προνόμια στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, γιὰ νὰ θρησκευοῦν ἐλεύθερα καὶ νὰ αὐτοδιοικοῦνται οἱ χριστιανοί; Οἱ κατὰ τὸπους ἀξίωματοῦχοι διοικοῦσαν τυραννικὰ καὶ αὐθαίρετα. Ἀπὸ τὸν 12^ο καὶ 13^ο ἤδη αἰῶνα, μὲ τὴν ἐξάπλωσὴ τῆς στὴ Μ. Ἀσία καὶ τὴ Θράκη, ἡ τουρκικὴ μισαλλοδοξία ἐξουθένωνε τοὺς χριστιανικοὺς πλῆθυσμοὺς μὲ βίαιους ἐξισλαμισμοὺς. Μετὰ τὴν ἄλωση ὅμως τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, οἱ ἀκήρυκτοι διωγμοὶ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν χριστιανῶν ἔγιναν ἀνελέητοι. Σ' ἐκεῖνο λοιπὸν τὸν κατακλισμὸ τῶν δεινῶν, ὅπου οἱ ψυχῆς στὸ καμῖνι τῆς δοκιμασίας ἔχαναν τὴ βεβαιότητα γιὰ τὸ αὔριο, καταφύγιο ἦταν ἡ Ἐκκλησία μὲ τὰ μυστήρια καὶ τὴ διδασκαλία τῆς. Ἀγῶνας πνευματικὸς, γιὰ νὰ συγκρατεῖ τὶς κληνισμένες συνειδήσεις καὶ νὰ ἀναχαίτζει τὰ κύματα τῶν ἐξωμύσεων. Κι ὅμως, τότε ἔλαμψαν μὲ τὸ μαρτύριό τους «ὡς φῶτα λαμπρότατα εἰς τὸ ψηλαφητὸν σκότος» οἱ νέοι ἥρωες, οἱ Νεομάρτυρες, δόξα τῆς Ἐκκλησίας καὶ καύχημα τοῦ Γένους μας.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀτέλειωτης ἐκείνης σειρᾶς πειρασμῶν, οἱ μορφῆς τῶν παιδιῶν μαρτύρων ἐμπνέουν τοὺς ἀγωνιζόμενους χριστιανοὺς. Φιλέγονται τὰ σωθικά τους ἀπὸ ἔνθεο ζῆλο καὶ ἱερὸ ἐνθουσιασμὸ νὰ ὁμολογήσουν τὴν πίστη τους, νὰ δεχθοῦν τὸν στέφανο τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔτσι «φαίνονται πάλιν εἰς τὸν κόσμον δεύτεροὶ Γεώργιοι, δεύτεροὶ Δημήτριοι, νέοι Θεόδωροι», ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης στὸ *Νέον Μαρτυρολόγιον*.

Οἱ Νεομάρτυρες ράντισαν μὲ τὸ ἁγιασμένο αἷμα τους κάθε γωνιὰ τῆς ἐλληνικῆς γῆς καὶ τοῦ εὐρύτερου γεωγραφικοῦ χώρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὸν Δούναβη καὶ τὸν Πόντο ὡς τὴν Κύπρο καὶ ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα καὶ Ἀττάλεια ὡς τὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Ἄρτα. Νεαροὶ συνήθως στὴν ἡλικία, ἀκόμη καὶ παιδιὰ δεκατετράχρονα, ὅπως ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴ Θάσο, δεκαοκτάρχοι νέοι καὶ νέες, ὅπως ὁ Τριαντάφυλλος ἀπὸ τὴ Ζαγορά, ὁ Μιχαὴλ Μπακνανὰς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἡ Ἀκυλίνα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, δὲν δειλιάζουν μπροστὰ στὸ μαρτύριο. Ἀπλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, μοναχοί, γεωργοὶ καὶ ναυτικοί, ἔμποροι καὶ τεχνίτες, κτίστες καὶ ξυλουργοί, ράφτες καὶ κουρεῖς, βυρσοδέψες καὶ γουνάρδες, χρυσοχόοι καὶ μεταξουργοί, ψωμοπῶλες, παντοπῶλες καὶ κηπουροί. Μικροεπαγγελημάτιες ποὺ ἢ ἀπὸ ἀδυναμία ἢ ἀπὸ φόβο στὴν παιδικὴ

ἡλικία τους πρόδωσαν τὴν πίστη τους, ἀργότερα, μόλις συνειδητοποίησαν τί ἔκαναν, βρίσκουν τὸ θάρρος κι ἔχουν τὴ γενναιότητα νὰ χτυπήσουν κάτω τὸ σαρῖκι τους καὶ νὰ βροντοφωνάξουν ἐμπρὸς σὲ μουσουλμάνους πῶς εἶναι χριστιανοί, ὅπως ὁ Θεόδωρος ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη.

Καὶ οἱ μωαμεθανοί, ἀπὸ τυφλὴ θρησκευτικὸ φανατισμὸ καὶ οἰκονομικὴ ἀπληστία, ἐξανάγκαζαν σὲ ἐξισλαμισμὸ τοὺς ραγιάδες. Ἔτσι θὰ τοὺς ἀπεμάκρυναν ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση, καὶ θὰ ἄρπαζαν τὶς περιουσίες τους. Χάλιλευαν λοιπὸν κατηγορίες ἐναντίον τους ὅτι πρόσβαλαν ἢ σκότωσαν Τοῦρκο ἢ ἐξύβρισαν τὴ θρησκεία τους ἢ ὁμολόγησαν σθεναρὰ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη... Ἀκόμη, γενίτσαροι ἐρωτεύθηκαν ὠραῖες Ἑλληνίδες καί, προκειμένου νὰ τὶς συζευχθοῦν, ἀπαιτοῦσαν τὸν ἐξισλαμισμὸ τους. Ἔτσι ἡ Ἀργυρὴ ἀπὸ τὴν Προῦσσα καὶ ἡ Κυράννα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ὑπέστησαν φρικτὰ μαρτύρια, ἀλλὰ μὲ χαρὰ πνευματικὴ, καὶ ἔμειναν πιστὲς στὸν Νυμφίο τους Χριστό. Καὶ ἡ Ὁσία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία μαρτύρησε τὸ 1589 γιὰ τὴν πίστη τῆς, ἀφοῦ γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ καὶ φιλιανθρωπικὴ τῆς δραστηριότητα κατ' ἐπανάληψη βασανίστηκε ἀπὸ τὶς μανιώδεις ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων στὸ μοναστήρι τῆς. Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς, μορφώνονταν 150 κορασίδες καὶ ἔβρισκαν καταφύγιο κατατρεγμένες Ἑλληνοποῦλες, ἀλλὰ καὶ δύστυχες Ἀγαρηνές.

Σκληρὰ καὶ φρικτὰ τὰ μαρτύρια τῶν Νεομαρτύρων. Κόληση τὰ βασανιστήρια. Ἄγριος ὁ ὄχλος τῶν διωκτῶν. Τρομερὸς καὶ ἀδυσώπητος ὁ δήμιος. Μὲ ἀλυσίδες καὶ φυλακίσεις, σοῦβλες καὶ τσιγκέλια, μαστιγώματα καὶ ἀννηεῖς ξυλοδαρμοὺς καὶ λιθοβολισμοὺς, σπαθιῆς καὶ ἀγκόνες, πυρκαγιῆς καὶ πνιγμοὺς σὲ λίμνες καὶ ποτάμια, ἀποκεφαλισμοὺς καὶ ἀποκοπὴ μελῶν τοῦ σώματος, ξεσχίσματα τῆς σάρκας καὶ ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν... «Νέοι κατὰ τοὺς χρόνους οἱ Μάρτυρες, ἀλλὰ παλαιοὶ κατὰ τὰ μαρτύρια». Γιὰ νὰ θυμηθοῦμε δὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, «ἐτυμπανίσθησαν, [...] ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον» (Ἐβρ. ια' 35-37). Καὶ τὰ μαχαίρια τῶν δημίων στομωμένα, γιὰ νὰ κόβουν σιγὰ σιγὰ τὸν λαιμό, καὶ τὰ σχοινιά τῆς ἀγκόνης σάπια, γιὰ νὰ κόβονται καὶ νὰ τοὺς ξανακρεμοῦν. Παρέτειναν ἔτσι τὸ μαρτύριο, μήπως καὶ δειλιάσουν οἱ ἀγωνιστές. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι ἀκτινοβολοῦσαν ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τῆς Θεῆς Χάριτος, γιὰ τὴν ἔφθαναν στὴν ἀπόφραση τῆς ἀθλήσεως μετὰ ἀπὸ μεγάλῃς διαρκείας

πνευματική και ψυχική προετοιμασία, κι έβλεπαν όλη τα τεχνάσματα των έχθρων ως «βέλη νηπίων». Γιατί παρουσιάζονταν μπροστά στον Τουρκο ιεροδικαστή πανέτοιμοι ψυχολογικά από την Έκκλησία.

Είχε προηγηθεί άσκηση κοντά στον έμπειρο και έναρετο πνευματικό τους. Με κατάνυξη έξομολογούνταν και απέκάλυπταν τον πόθο της ψυχής τους. Καθάριζαν τον νοῦ τους με νηστεία, άγρυνία και δάκρυα. Πύρωναν την καρδιά τους με την άγάπη στον Άληθινό Θεό. «Νά γίνω θυσία στον Κύριό μου, να προσφερθῶ ως θυμίαμα εὐωδιστό στην Τράπεζα της Άγίας Τριάδος», έλεγε ο Άγιος Μιχαήλ, που μαρτύρησε στην Άδριανούπολη. Κι έφθαναν στο μαρτύριο, άφοῦ πρώτα κοινωνούσαν των Άχράντων Μυστηρίων.

Έπιπλέον όμως, εκείνος που είχε άρνηθεί τον Χριστό και ποθοῦσε την επάνοδο του στην πίστη των γονέων του είχε να αντιμετωπίσει πιδ δεινό μαρτύριο, άφοῦ θα άποκήρυσσε την πίστη των μωαμεθανών. Έκεινος λοιπόν κατέφευγε στο προπύργιο της Όρθοδοξίας, στο Άγιο Όρος, για έπίπονη πνευματική προετοιμασία. Είχε μετανιώσει με όλη του την καρδιά για το ανοσιούργημα που διέπραξε, και ήθελε να γίνει γρήγορα όλοκαύτωμα για την άγάπη

του Χριστού. Κι αν οι πατέρες έκριναν ισχυρή την άποφασιστικότητα του μάρτυρα, τον έστειλαν στην περιοχή όπου είχε άπαρνηθεί τον Κύριο και διαηλοῦσε την άπόφασή του να ξαναγίνει χριστιανός. Έκει που είχε χάσει την πίστη του, τον θσαυρό του, πήγαινε να τον ξαναβρεί, να όμολογήσει χύνοντας το αίμα του, όπως είχε δώσει το Αίμα Του ο δικός του Θεός για τη σωτηρία της ψυχής του. Πλούτη και άξιώματα και ήδονές ύποσχόταν ο τύραννος, για να τον μεταπείσει, αλλήλ ο νέος με περίσκεψη είχε άπαρνηθεί τα επίγεια και έβλεπε μόνο τα οὐράνια δῶρα και την αιώνια Βασιλεία. «Τί δώσει άνθρωπος αντίληλαγμα της ψυχής αυτού;» Κι όσο επέμενε ο αντίχριστος και βασάνιζε ο δήμιος, κραύγαζε ο μάρτυρας κι αναστάτωνε το σύμπαν: «Χριστιανός γεννήθηκα, χριστιανός θα πεθάνω!» – «Κτύπα, ώρέ, για την πίστη, κτύπα!».

Μπορεί γράμματα να μην ήξεραν οι περισσότεροι μάρτυρες, αλλήλ γνώριζαν θεμελιώδεις αλήθει-

ες, που πυρπολοῦσαν τα σπλάχνα τους: «Πᾶς όστις όμολογήσει εν έμοι έμπροσθεν των ανθρώπων, όμολογήσω καγῶ εν αὐτῷ έμπροσθεν του Πατρός μου του εν οὐρανοῖς» (Μαθ. 133). «Προσκυνῶ Πατέρα, Υἱόν και Άγιον Πνεῦμα, Τριάδα όμοούσιον και άχώριστον.» Η έκαναν κήρυγμα στους αλληλοπίστους: «Η πίστη μας είναι φῶς, ή δική σας σκοτάδι...». Και άπευθυνόμενοι έγκάρδια στους αδελφούς χριστιανούς, ζητοῦσαν να τους συγχωρήσουν. Κι εκείνοι με ήλυγμους έβλεπαν τον μάρτυρα, που πάλευε σαν λιοντάρι εναντίον όρατων και άοράτων έχθρων... Και ίκέτευαν και εκληπαροῦσαν

τον γλυκύτατο Ίησοῦ να τον ένδυναμώσει να κρατηθεί ως το τέλος άτρόμπος στις φοβερές έπινοήσεις του τυράννου.

Δέν έλειπαν βέβαια από εκείνο το στάδιο άγγελιοι και μαρτύρων ψυχές, που πρόσμεναν να έπευφημήσουν τον νικητή με φωνές αγαηλιάσεως και ήχο έορταζόντων. Και ο άγνωθέτης Κύριος να δώσει τον άφθαρτο στέφανο! Γιατι την ώρα του μαρτυρίου οι χριστιανοί έβλεπαν το θαῦμα! Φῶς απ' τον οὐρανό πολλές φορές έλαμπε στο πρόσωπο των άθλητών και σελάγιζε μετά το μαρτύριο στους τάφους τους. Εὐωδία άρρητη άνέδιδαν τα λείψανά τους και

συντελοῦνταν θαυμάσια. Γέμιζε τότε παρηγορία ή ψυχή των χριστιανών κι ένιωθαν έλεύθεροι μέσα στην αιχμαλωσία τους. Έβλεπαν τον μάρτυρα ως πρότυπο, τον τιμοῦσαν ως Άγιο, με την καταγραφή του στο μαρτυρολόγιο, την άσματική άκοιλουθία και άγιογράφηση. Κρατοῦσαν κάτι απ' τα ένδύματά του ως κειμήλιο ιερό, έπαιρναν χῶμα βαμμένο απ' το αίμα του, μα προπάντων ήθελαν να τον μιμηθοῦν. «Τιμὴ μάρτυρος μίμησις μάρτυρος» (Άγ. Ίω. Χρυσόστομος). Έτσι ή Όρθοδοξία ανακαινιζόταν, αναπτερωνόταν το ήθικό του ήλαοῦ. Δροσιά στάλαζε απ' τον οὐρανό. Η πίστη αναγεννιόταν, οι έξωμόσεις αναχαιτιζόνταν και οι καρδιές των Έθνομαρτύρων γίνονταν Ηφαιστειο για την έλευθερία της πατρίδας.

Και ήταν πάμπολλοι οι Νεομάρτυρες. Νέο ένδοξο νέφος άθλητών. Μέσα σε έννια μήνες το 1794 μαρτύρησαν πέντε μάρτυρες σε διάφορους τόπους. Μένουν όμως άγνωστοι οι πολλοί Νεομάρτυρες,

που δὲν ἔχουν βιογραφηθεῖ ἢ δὲν ἔχουν ἀνακηρυχθεῖ ἐπίσημα Ἅγιοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, σὰν τὸν «Φτωχὸ Ἅγιο» τοῦ Παπαδιαμάντη. Τὰ μουσουλμανικὰ δικαστήρια δὲν τηροῦσαν πάντα πρακτικὰ. Ἄλλῃ «*Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς Ἅγίοις Αὐτοῦ!*»! Πῶς νὰ συλλάβει ἀνθρώπου νοῦς θεῖες ἀποκαλύψεις; Καὶ ὅμως, ἔλαμψαν στὸ σπερέωμα τῆς πίστεώς μας οἱ νεοφανεῖς Ἅγιοι τῆς Μυτιλήνης Ραφαήλ, Νικόλαος καὶ Εἰρήνη καὶ ὁ Ὅσιομάρτυς Ἐφραίμ τοῦ ὄρους Ἀμώμων τῆς Ἀττικῆς μετὰ ἀπὸ θαυμαστὰ ἐνύπνια καὶ ὀπτασίες σὲ εὐσεβεῖς χριστιανοῦς. Πεντακόσια χρόνια περίπου μετὰ τὸ μαρτύριό τους, μαθαίνουμε συγκλονιστικὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθλήσεώς τους! «*Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου!*».

Καὶ πλῆθος ἀκόμη κληρικῶν συμπληρώνει τὴ στρατιὰ τῶν Νεομαρτύρων. Ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί, Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχες. Τὸ 1657 μαρτύρησε ὁ Πατριάρχης Παρθένιος ὁ Γ', καὶ τὸ 1659 ὁ Γαβριήλ ὁ Β'. Ὁ ἱερομάρτυρας καὶ ἐθναπόστολος Ἅγιος Κοσμῆς ὁ Αἰτωλὸς διέσχισε ἐπὶ εἰκοσαετία τὴν τουρκοκρατούμενη χώρα καὶ τὰ νησιά, ἀφυπνίζοντας τὸν δυστυχισμένο λαὸ μας μὲ τὰ φλογερά κηρύγματα καὶ τὴν ἴδρυση σχολείων. «Τὸ κορμί σας ἄς τὸ καύσουν», ἔλεγε, «ἄς σᾶς τὸ τηγανίσουν, τὰ πράγματά σας ἄς τὰ πάρουν, μὴ σᾶς μέλει. Ψυχὴ καὶ Χριστὸς σᾶς χρειάζεται. Ἐτοῦτα τὰ δύο, ὅλος ὁ κόσμος νὰ πέσει, δὲν μπορεῖ νὰ σᾶς τὰ πάρει, ἔξω κι ἂν τύχει καὶ τὰ δώσετε μὲ τὸ θέλημά σας». Ἔτσι χαλύβδωνε τὸν λαὸ νὰ ἐμμένει στὴν πίστη του, ἀνακόποντας τὶς ἀλληλοξοπιστίες. Τὸ 1779 ἀπαγονίστηκε στὸ Καλικόντασι τῆς Ἀλβανίας.

Μὲ τὴν ἔκρηξη δὲ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, καὶ ὁ Πατριάρχης τοῦ Γένους Γρηγόριος Ε' ἀπαγονίστηκε στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴ μεσαία Πύλη τοῦ Πατριαρχείου, καὶ τὴν ἴδια μέρα ἢ ἀργότερα ἔξι Ἀρχιερεῖς. Πλῆθος ἐπισκόπων στὴν Κρήτη τὸ 1821-22 καὶ ὁμάδες μοναχῶν σέρνονταν σὰν ἀρνιά στὸ σφαγεῖο γιὰ τὴν πίστη. Ἄλλῃ καὶ οἱ Ἐθνομάρτυρες ἱερωμένοι ὑπέστησαν μαρτυρικὸ θάνατο γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς πατρίδος, ὅπως ὁ Παπαβλαχάβας, ὁ Σαλιώνων Ἡσαΐας, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Καὶ δὲν τελειώνει τότε ὁ κατάλογος τῶν Νεομαρτύρων Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ ὁμοδόξων (Ρώσων, Σέρβων κ.ἄ.). Τὸ πνεῦμα τοῦ μαρτυρίου, ποὺ σφράγισαν μὲ τὴ θυσία τους οἱ δύο πρῶτοι Νεομάρτυρες τῆς Ἀλώσεως, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Λουκάς Νοταρᾶς, συνεχίστηκε σὲ ὄλους τοὺς ἀγῶνες τοῦ Γένους: Στὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα μὲ χορεία λαϊκῶν ἀλλὰ καὶ ἱερωμένων, ὅπως ὁ Κορυτσᾶς Φώτιος, ὁ Γρεβενῶν Αἰμιλιανός· καὶ στὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τοῦ 1922, ὅταν θανατώθηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους οἱ Ἱεράρχες: «Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος κατεκρεουργήθη, ὁ Μοσχονησίων Ἀμβρόσιος ἐπεταλώθη, ὁ Κυδωνῶν Γρηγόριος ἐτάφη ζῶν, ὁ Ἰκονίου Ζήλων ἐσφραγίσθη, καὶ 347 ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας Σμύρνης διὰ

ποικίλων βασάνων ἀπέθανον». Ὡς πορφύρα ἡ Ἐκκλησία φορεῖ τὸν καταματωμένο ποταμὸ ὄλων τῶν μαρτύρων καὶ βοᾷ εἰς τοὺς αἰῶνες: «*Χριστέ, τῷ λαῷ Σου τοὺς οἰκτιρμούς Σου κατάπεμψον*».

«Πρέπει νὰ φυλάξετε τὴν πίστη σας καὶ νὰ τὴ στερεώσετε», εἶπε ὁ στρατηγὸς Κολλοκοτρώνης στοὺς μαθητὲς πάνω στὸν λόγὸ τῆς Πνύκας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή μας ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ. «Διότι, ὅταν ἐπιάσαμε τὰ ἄρματα, εἶπαμε πρῶτα *ὑπὲρ πίστεως* καὶ ὕστερα *ὑπὲρ πατρίδος*». Στὶς μέρες μας, ποὺ πληθαίνουν οἱ «προβατόσχημοι ἡύκοι», διαθέτουμε ἐμεῖς τὴ γενναιοψυχία, ὄχι νὰ ὑποστοῦμε μαρτύρια, ἀλλὰ νὰ δίνουμε μαρτυρία ὁμολογίας γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν πατρίδα μας;

A. K. ΚΟΡΝΑΡΟΥ-ΚΑΛΑΜΑΡΑ